

УДК 37.015:39 (477.82)"18/19"

Пріма Раїса Миколаївна,
доктор педагогічних наук,
професор

Герасимчук Анна,
здобувач, Східноєвропейський
національний університет
імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Видатні історичні постаті Волині: Юзеф Крашевський

***Анотація.** У статті акцентується увага на волинсько-житомирському періоді життя і діяльності видатного письменника Юзефа Крашевського елітарного за своїм походженням, талант якого сформувався і «розправив крила» на теренах Волинського краю в контексті польсько-українських історико-культурних взаємин.*

***Ключові слова:** виховання, освіта, еліта, родина, культура, традиції, творча діяльність.*

***Аннотация:** В статье акцентируется внимание на волинско-житомирском периоде жизни и деятельности выдающегося писателя Юзефа Крашевского элитарного по своему происхождению, талант которого сформировался и «расправил крылья» на территории Волинского края в контексте польско-украинских историко-культурных взаимоотношений.*

***Ключевые слова:** воспитание, образование, элита, семья, культура, традиции, творческая деятельность.*

***Annotation:** The article focuses attention on the Volyn-Zhytomyr period of life and work of famous writer Jozef Kraszewski elitist in origin, whose talent was formed and "spread its wings" on the territory of Volyn region in the context of Polish-Ukrainian historical and cultural relations.*

***Keywords:** upbringing, education, elite, family, culture, traditions, creative activity.*

Зауважимо, багатівікова історична доля двох сусідніх слов'янських народів, українського і польського, склалася так, що на наших землях осіло й проживало багато поляків. Більшою чи меншою мірою українське народне

оточення та природа впливали на формування їхньої особистості, схильностей, уподобань і дуже часто засівали в їх душах зерна великої братерської любові [2, с.3]. Польсько-українські історико-культурні взаємини є одними із найбільш давніх, але разом із тим найінтенсивніших і найскладніших у діянні обох народів. Одвічно правом самого життя тут не забракло ні славетного, ні пересічно – буденного, ні такого, про що нащадки, мабуть, ще довго згадуватимуть із почуттям певної ніяковості чи навіть провини. «Шляхи наших двох народів у ході історії драматично спліталися, не раз криваво і завжди значимо. Нас єднала то любов, то ненависть, – ми ніколи не були байдужі один до одного» – писав відомий польський літератор Ярослав Івашкевич [12, с.79].

Слід відзначити, що спроби дослідження родоводу Юзефа Ігнаці Крашевського та його походження, здійснювалися О. Лагодським. Вивченням життя і творчості письменника на основі записів краєзнавців Волинського воєводства займалася В. Надольська. А.Дмитренко досліджувала сімейний побут населення Волині за повістями Ю.Крашевського.

Мета: проаналізувати волинсько – житомирський період життя та творчості Ю.Крашевського як представника польської еліти Волині в контексті польсько-українських історико-культурних взаємин.

Життєва доля багатьох відомих особистостей тісно переплелася з Волинським краєм, що знайшло відображення у їх біографіях та творчому спадку [3, с.119]. Серед них особливе місце посідає Юзеф Ігнацій Крашевський, із іменем якого Волинь назавжди увійшла в історію польської і світової літератури. Саме тут на Волині остаточно сформувався і розправив крила його талант. Тут був вироблений той погляд на світ, якому письменник зостався вірним до останніх своїх днів – гуманізм, пошанування людей праці, намагання відтворювати повсякденну дійсність у масштабі один одного, сповідування ідеалів добра, правди, суспільного прогресу і справедливості [12, с.84].

Людина величезної ерудиції, феноменальної пам'яті й дивовижної працездатності, Ю. Крашевський гідно прислужився людям як прозаїк, поет, драматург, публіцист, літературознавець, історик, фольклорист, етнограф,

мистецтвознавець. Важко знайти іншого письменника, в житті і творчості якого так тісно переплелися б Польща й Україна [4, с.20].

Ю. Крашевський все життя свідомо йшов до свого «елітарного визнання». Ще юнаком, він переконував батька, що «і з пера можна жити» і прагнув слави. В «Пам'ятках незнайомця» він писав: «О слава! Слава! То є красива і свята річ! Жити у пам'яті народів, бути благословенним поколіннями нащадків – це найвища нагорода в житті, котра варта зусиль і праці. Говорять, що слава є фальш, марнота, пустий дим... Це не правда! Це є урочисте відзначення, яким народи позначають вибраних, а голос народу – це голос Бога. Слава є визнанням людини братами, слава не є порожнім димом, а дійсною найвищою платою. Платою духові від духа...я хочу, я мушу і я буду славним».

Ім'я класика польської літератури цілком правомірно розглядається не тільки як феномен літературної плідності у світовому масштабі, але й національної громадянської позиції, що, вочевидь, засвідчує його волинський період життя, відзначений енергійним громадським життям.

Передусім акцентуємо увагу на тому, що на час досліджуваного періоду Волинська губернія розташовувалась на сучасних землях Волинської, Рівненської, Житомирської, а також частини Тернопільської та Хмельницької області.

У Житомирському державному обласному архіві нами знайдено фонд 146, що вміщує справи колишнього Волинського депутатського шляхецького згромадження. В цьому фонді між іншими справами є справа Крашевських за № 3146 під назвою «Справа про дворянське походження роду Крашевських», аналіз якої має суттєве значення у контексті досліджуваної проблеми, оскільки містить безсумнівні ознаки приналежності відомого польського письменника і громадського діяча Юзефа Ігнаци Крашевського до української, і зокрема волинської еліти.

Цілком закономірно постає питання: які ж ці ознаки? На сторінці 67 у листі Волинського губернатора до губернського Маршала Волинської шляхти №7571 від 26 серпня 1877 р. читаємо: «Мешкаючий в м. Дрездені після від'їзду за границю в 1862 році, називаючий себе дворянином Луцького уезду,

Юзеф Ігнаці Крашевський звернувся до Міністерства Внутрішніх Справ із проханням про звільнення його від російського громадянства. ...Маю честь просити Вас, Милостивий Пане повідомити мене, чи справді є Крашевський, який просить, в числі «Дворян Волынской Губернии», коли був затверджений в шляхецькому достоїнстві, і чи немає якихось перешкод в задоволенні прохання Крашевського. На це прохання є відповідь маршала (с.68): «Иосифа Игнатия Крашевского в числе Дворян Волынской Губернии, утвержденных Герольдиею Правительствующего Сената, не значитя, а есть только дело о семье Крашевских, которая доказывала свое происхождение в Минском Дворянском Депутатском Собрании и одна ветвь этого рода была переведена в число Дворян здешней губернии».

Перший лист, поза сумнівом, указує, що мова йде саме про того Юзефа Ігнаці Крашевського, якого цілий світ знає як відомого письменника. Про це свідчить ім'я (цього разу не перекручене) і час від'їзду за кордон, і місце мешкання за кордоном. Із другого листа дізнаємося, що Юзеф Ігнаці Крашевський мешкав на Волині, і хоч не був затверджений герольдією в цій губернії, був переведений сюди з Мінського дворянського депутатського зібрання. На щастя, перелік документів із цього зібрання (російською мовою) зберігся в справі. І хоча в ньому ім'я Юзефа Ігнаці, за російським звичаєм, перекладене й написане через кому, але завжди в одній послідовності і ніде ніщо не свідчить про те, що йдеться про дві особи. З цього можна зробити висновок, що в документі говориться саме про Юзефа Ігнаці Крашевського. «...Як виходить з рішення Мінського Депутатського Шляхетського Зібрання від 12 червня 1836 р. були записані до VI – ї частини тамтешньої Книги родоводів.... Ігнатій Іосиф з синами Ємільяном, Євстафієм і Константином і остаточно затверджені Указом Герольдії від 8 грудня 1837 р. №10571».

За архівними даними [Ф. 146, оп.1, спр.3146, 5907] у Юзефа Ігнаці було три брати: Антоні, Лоен і Богуслав і сестра Мар'яна. Це доводить резигнаційний акт №23 на майно – село Боровів в Пінському повіті, 1816 р. заявлений в Пінському повітовому суді. Юзеф був старшим сином в поміщицькій родині середнього достатку. Народився він у Варшаві влітку

бурхливого 1812 року, дитинство його пройшло на польсько – білорусько – литовському пограниччі в помешканні батька, поблизу Пружан (Гродненська губернія) і в будинку бабусі, Люблинському воєводстві Королівства Польського [6, с.5].

До 1822 р. Ю.Крашевський перебував у маєтку батьків із боку матері в Романові, де початку діяльності завдячує прабабці Констанції Новомейській, бабці Анні, які приготували його до школи і навчили розмовляти французькою. Зростав він в атмосфері культурній, яка розвивала його інтереси. До 1832 р. перебував в Академії Бельській, де протягом трьох років дуже захоплювався історією.

Варто відзначити, що Ю.Крашевський зростав і в «литовських» традиціях, котрі для спілки шляхетної давнього великого князівства означали щільний зв'язок із культурою польською, маючи характер надійності стосунків із державою. Також його мовою була, як стверджує Богиміта Косманова, очевидно, і польська, а пізнаючи життя не зраджував і литовській. Не було такої потреби в житті, бо тепер, коли знайшлося кредо, життя розвинутого в мові письменницькій разом із народним рухом [7, с.19 –20].

Батьком Юзефа Ігнаци був Юзеф Крашевський, який разом із жоною Анною з Терлецьких, купили в поручників Ксаверія і Регіни Міліневських майно – село заявленого в Пружанського міському суді.

Про батька Юзефа Ігнаци відомо, що він «служив у війську і був відзначений різними званнями, як про це свідчать: 10 Червня 1778. Патент Його Королівської Милості Станіслава Августа Короля Польщі на звання Поручника в П'ятигорському полку, Патент того ж Короля на підвищення в цьому ж званні при переході до другого полку 25 Лютого 1784 р. 16 Жовтня 1790 р. Патент того ж Короля на звання Майора, і, підкінець, Привілей КМ Станіслава Августа Короля Польщі, яким «від служби звільняємо і, пам'ятаючи сумлінну і справну його службу, званням Віце Яригадіра маємо честь відзначити».

Матір Анна з Терлецьких походила з дуже давньої Волинської родини гербу Пжестшал, який родина отримала в Седмьогродському Князівстві (терен сучасної Венгрії) перед 1250р. Батько Юзеф мав двох братів – дядьків Юзефа

Ігнаци: Антонія і Богуслава. Антоній служив у війську і був відзначений званнями, що доводять патенти Станіслава Августа Короля Польщі на звання хорунжого (листопад 1765 р.), на звання капітана і бригадира в кадецькому корпусі (1766 р.) Антоній Крашевський володів маєтком Вішньопіль і Корзовки в Заславському повіті на Волині. Дядько Богуслав був поручником і ад'ютантом П'ятигорської бригади, як про це свідчить патент Станіслава Августа 1784 р. Він відмовився від володіння маєтком Боровів в Пінському повіті на користь своїх племінників Ігнатія Юсіфа, Антонія і Богуслава [5, с.184-186].

Варто відзначити, що в половині 1834 року Ю.Крашевський уперше приїздить на Волинь. Цей період його життя тісно пов'язаний із волинським краєм, а саме із селами Киселі та Губин.

«Киселі такі гарні, що того й не описати: води, пагорби хатки, гаї – просто чудові. До того ж, усе те оздоблене з таким смаком, утримуване в такому порядку, що творить захоплюючу цілісність. З вікон дому видніє село, білі хатки розсипані по узгір'ю, далі зелені поля, тоді ліси на горах. Сад і парк англійський невеликий, але гарний і мистецький утвір можна вважати каплицю, що стоїть над урвищем і так припасована до краєвиду, що може разом служити і альтанкою, і усипальною, і трибуною. (З листа Ю. І. Крашевського до брата)» [2, Т.П. Міцінська, Крашевський і Волинь, с.18].

За свідченням дослідника О. Бірюліної кілька сіл у межах Волинської губернії пов'язуються сьогодні з проживанням у них маститого польського літератора: Осова і Городець на Рівненщині, Киселі та Писарівка на Хмельниччині, Омельно, Городок і Губин на сучасній Волині.

Щодо села Омельно, то батько письменника Ян Крашевський у 1837 р. взяв його в оренду у графа Красіцького для створення власного кутка – майбутньої сім'ї сина Юзефа. Поріг омелянівської садиби Софія з Вороніцьких, дружина Ю.І. Крашевського, переступила у 1838р. Тут відбулося весілля молодят, народилася донька Констанція, перша дитина подружжя. Через «плачевний стан» господарки, який не давав ради, Крашевський ледь дочекався кінця трирічної оренди.

Свій перший власний маєток Юзеф купив на торгових контрактах у Дубно у 1840 році. Як відмічав письменник Городок – маєток луцької католицької капітули – сподобався йому одразу й вибрав він його завдяки хорошій економічній характеристиці. Але як з'ясувалося пізніше, не до кінця залагоджені фінансові проблеми під час купівлі маєтку і кілька неврожайних років згодом звели нанівець господарювання панів Крашевських в Городку. Проте писав, що провів у Городку дев'ять щасливих років. А й справді, був ще молодим, коханим, сповненим творчими планами [8, с.4].

Щодо Губина, то у 1849 р. цей маєток став власністю Крашевського. Остання знайдена задокументована згадка про володіння Ю.І. Крашевським Губина відноситься до серпня 1862р. Очевидно, що село належало йому ще до 1863р., в якому відбувся виїзд письменника за кордон, на еміграцію. З цього можна зробити висновок, що Губин на Горохівщині, яким він володів більше як 13 років, став для письменника справжньою домівкою і залишилося для Ю.Крашевського пам'ятним. В липні 1849 р. тут народилася його четверта дитина – донька Марія – Августа. Обряд хрещення маленької відбувався в Несвічському костелі. До хреста донечку виносив почесний гість, батько письменника Ян Крашевський.

В Губині у Юзефа частенько гостювала не лише його родина – батько, мати, брати, але й відомі діячі польської культури. Кілька днів у 1850 році в маєтку Крашевського відпочивали польські книговидавці Вольф і Сирокомиля. На згадку про перебування Сирокомилі в Губині Крашевський навіть написав твір «Останній з Секежинських».

Часто приїздила з Воютина пані Ева Філінська, сусідка Крашевського по маєтку, польська письменниця і громадсько – політична діячка. Юзеф Ігнаці і пані Ева були великими приятелями, мали спільний інтерес до літератури, однакове захоплення історією волинської минувшини. Інколи, під час нетривалих подорожей, які здійснювало сімейство Крашевських в ті роки, Ева Фелінська залишалася в Губині за няньку найменшої Марії – Августа.

Як відзначають літературні оглядачі, Ю.–І. Крашевський писав людські образи для своїх творів із місцевості, у якій проживав, що є суттєвим у контексті досліджуваної проблеми.

При цьому Крашевський не підтримував ідеології свого поміщицького середовища щодо простого люду. Окрім краєвидів, критичних поглядів на побут і звичаї шляхти й суспільних стосунків його цікавила також історія, минувшина Волині, відображена у його працях, пам'ятках, пов'язаних із історією волинського краю.

Зауважимо, етнографія, фольклор, історія Волині та Волинського Полісся вабили письменника. Зацікавлення історією, вело за собою вивчення народної культури, становлення ретроспективи національної пам'яті.

Зауважимо, сімейний побут населення Волині середини ХІХ ст. знайшов висвітлення в повістях відомого польського письменника Ю. Крашевського, написаних протягом 1836-1859 років проживання у волинському краї. Зокрема, це такі повісті, як «Уляна», «Історія Савки», «Остап Бондарчук», «Ярина», «Історія кілка в плоті», «Хата за селом». На нашу думку, цілком ймовірно деякі елементи сімейно-побутової культури, які Юзеф Крашевський змальовує у своїх творах волинського періоду, могли побутувати і в його власній родині, вочевидь, поєднуючи елементи двох культур – польської й української – і, водночас, двох етнотрадицій.

Слід підкреслити, що взаємини в сім'ї визначалися її типом. У великих сім'ях главою був здебільшого батько, який керував усіма роботами і внутрісімейними стосунками – патріархальний тип авторитету. Слово батька в усіх сімейних справах було вирішальним. І навіть після його смерті, згідно із нормами звичаєвого права, діти повинні були виконувати «волю батька». У родинях, де помирав батько, главою ставав здебільшого старший із синів.

Ю. Крашевський звертає увагу і на взаємини чоловіків та жінок. Зокрема, торкаючись проблеми любові в сімейних стосунках, він наголошує, що селяни ставлять знак рівності між поняттями «любов» і «ревнивість», «любов» і «побиття». Як би там не склалися стосунки між подружжям, народна мораль завжди засуджувала жінку, яка зрадила чоловіка: «ці люди дивилися на неї, як

на пропашу; у неї не було з ними нічого спільного, при зустрічі вони кидали на неї насмішкуваті або похмурі погляди, ніхто з нею словом не обмовився, не подав руки».

Зважаючи на велику кількість обов'язків, які лежали на плечах матері, вона, здебільшого, доглядала дитину до того часу поки її потрібно було годувати. Потім обов'язки по догляду за дітьми переходили на їх старших братів та сестер. Дітей в українських родин виховували власним прикладом. З раннього віку вони бачили, як працюють батьки, старші брати і сестри і самі, підрастаючи, втягувались у господарство. Це прекрасно підмітив Ю. Крашевський: «Хіба наші селяни одержують яке – небудь виховання або хоч подобу його?.. Все, що вони вміють робити, – все це приходить до них саме по собі, невідомо як, без зусиль і допомоги тих, хто їх оточує. Світ постає перед ними у всій своїй наготі; не словесні повчання, а сама реальність виховує в них потребу в праці і свідомість того, що життя – це страждання».

Варто відзначити, що активними помічниками дорослих були діти, яких до праці привчали з раннього віку. Ю. Крашевський докладно описує дитячий побут і їхні обов'язки, відзначаючи, що вони зростають разом із дитиною: «Селянин росте, приблизно так, як отой дубок на галявині, горнеться до грудей матері, як паросток до старого пня, ледве почавши повзати – уже відганяє курей з грядок і воює з індиками, ледве зіп'явшись на ноги, вже пасе гусей і доглядає менших дітей, пізніше йому довіряють худобу». В основі виховання дітей лежала праця. Їх намагались навчити всім видам робіт, пов'язаних із домашнім господарством, вирощуванням хліба, обробкою волокна[13, с.28-33]. З історичних повістей Крашевського можемо також дізнатися, що діти саме великих землевласників найчастіше виховувались удома. Вчителями працювали гувернантки або гувернери, як правило іноземні, завдяки чому діти змалечку вчили іноземні мови. У сім'ях будь – якої національності пріоритет, окрім іноземних мов, віддавався музиці, співам, танцям, малюванню, що вважалося ознакою соціальної вишості і дозволяло приєднатися до європейського світу. Національне виховання базувалося на традиціях, звичаях, що виступали як високоемоційні і надзвичайно ефективні джерела народних

знань і досвіду, ментальності народу, його етнічній і національній самосвідомості. У дворянсько – поміщицьких сім'ях виховували шанобливе ставлення до історичного минулого. Національний патріотизм, як правило, поєднувався з прив'язаністю до землі, як і в простих сім'ях [1, с.124].

Слід підкреслити, що зустріччю з Волинню, Юзеф Ігнаци завдячив батьковому знайомому, майбутньому своєму швагрові – Стаховському. Молодий письменник, багато наслухавшись про знаменитого бібліофіла з Волині Антоні Урбановського, особливо прагнув потрапити до його бібліотеки, яку хотів оглянутий добути з неї користь, яку тільки вдасться [2, Т.П. Міцінська, Крашевський і Волинь, с.19]. Звичайно, юнака надзвичайно цікавила бібліотека, польські стародруки, бо ж Урбановський, за висловом самого романіста, «пристрасно кохався у давніх наших пам'ятках, стародавніх книгах, оглядав їх з розумінням, тішився, як дитина, коли діставав, щоб похвалитися перед справжнім цінителем. То становило все його життя». Не менш пристрасно кохався і розумівся Урбановський у живопису. Він мав оригінали Леонардо да Вінчі, Домінікіно, Каррачі, Гвідо Рені, Рубенса. Після його загибелі в 1842 році частину цих полотен придбала Дрезденська картинна галерея, частину Варшавська. Палко любив Урбановський і музику Гайдана, Моцарта, Бетховена. Всі ці три захоплення перейняв від нього і юний Крашевський, який потім усе життя кохався в старовинних книгах, прекрасній музиці й живопису... Урбановський, за висловом самого Крашевського, «пристрасно кохався у давніх наших пам'ятках, старовинних книгах, оглядав їх з розумінням, тішився, як дитина, коли діставав, щоб похвалитися перед справжнім цінителем. То становило все його життя. Антоні Урбановському, Юзеф Ігнаци присвятив два випуски «Спогадів з Полісся, Волині і Литви».

У контексті дослідження заслуговує уваги факт щодо одруження Ю. Крашевського, а саме: 9 травня 1835 року Крашевський сповіщає батькові своє рішення пошлюбити дівчину, вмотивовуючи свій вибір такими словами: «Особа, яку я обрав, найліпшого виховання, походження, найбільш підходящого віку, бо має заледве 18 літ, і є сестрою пані Стаховської: це панна Зофія Вороничева, спостерігаючи яку найбезстороннішим оком, не відмовиш у

найсолідшому характері, найліпших схильностях, талантах, словом, у всьому, що необхідно. Те, що я кажу, підтвердять усі. Причому, що для мене, небагатого, дуже багато значить, – дуже невибагливого смаку, дуже – дуже хазяйновита, любить село, домашнє господарство і життя тихе, як наше. Додам ще, що роду найкращого (хоча те і я і, сподіваюсь, тато й мама не вельми цінять), а щодо виховання, звичаїв, тону – взірцева і виняткова щодо того почуття і згоди, яких ніде, крім неї, не стрічав. Якби її мама побачила, то полюбила б, як я кохаю».

І хоч батько Крашевського заборонив синові навіть думати про одруження, поки не зможе самостійно забезпечити сім'ю саме Урбановські стали за хлопця горою і щасливо провели корабель його любові крізь усі підступні камені й рифи до затишної бухти. Завдяки їм письменник 22 червня 1838 року узяв шлюб із коханою Зосею. Першу зиму молодята прожили в Урбановських, а на початку квітня 1839 Софія народила йому доньку.

«Справи мої йдуть – нотував у ті дні Крашевський, – як Бог дав. І завжди найдоброчливіші до мене по-ангельськи тітка й дядько моєї Зосі – Урбановські, які нам у всьому допомагають і найласкавіші до вас. Їх доброта нагадує мені бабуню. Бо так важко в чужому світі, де, як і я, хтось малознайомий трапиться, знайти такі серця і такі душі. Як я вдячний їм, описати не зумію» [9, с.4].

Майже 23 роки життя і діяльності Ю.І. Крашевського пов'язані з Волинню і сім років із Житомиром.

До губернського Житомира родина Крашевських прибула влітку 1853 року з містечка Губина Луцького повіту. Перші враження від міста виявилися не надто приємними. В листі до брата Каетана Юзеф писав: «Житомир – велика пустка, для літераторів та художників – заслання; думка тут нічим не заклопотана, а карти у великій моді...». Та невдовзі Крашевський змінив думку про місто над Тетеревом: «Житомир – спокійне містечко, околиці чудові! Нічого у нас в краї не знаю кращого. Наш дім в центрі міста і у “кутку” та у тиші, – від вулиці відокремлений палісадником». Як свідчать відомості про інтер'єр помешкання з книги «Книжка ювілейна», квартира була досить

просторою, всю ширину будинку займав салон, стіни якого були прикрашені художніми полотнами відомих майстрів пензля. Серед них і пейзаж господаря оселі. Та все ж повернемося до будинку митця. Тут же в салоні містився орган. Як усебічно розвинена людина Крашевський сам чудово грав на органі; частими гостями господаря були музиканти, що приїздили до Житомира. Із салону вели два виходи до спальні та до робочого кабінету письменника. Посередині кабінету стояв покритий гобеленом довгий стіл, – робоче місце письменника. Тут лежали рукописи, довідкові та енциклопедичні видання. Вздовж стіни містилися бібліотечні шафи. На стелажах – численні рукописи, папки, в яких містилися систематизовані матеріали з історії мистецтва [10, с.4].

До Житомира Ю. Крашевського запросили на посаду куратора місцевої гімназії. У кабінеті гімназії вздовж стін містилися бібліотечні шафи. На стелажах – численні рукописи, теки, в яких було систематизовано матеріалами з історії мистецтва, над шафами – олійні пейзажі, виконані Крашевським. Посередині кімнати стояв покритий гобеленом довгий стіл, за яким працював письменник. Тут лежали його рукописи, довідкова література та енциклопедичні видання.

Літературною роботою Крашевський, як правило, займався вдосвіта. До обіду він їздив у справах або приймав відвідувачів. Після обіду письменник знову декілька годин присвячував літературній роботі або цікавився театральними справами, часто брав безпосередню участь у репетиціях місцевої трупи. Двері будинку Крашевських завжди були відчинені для гостей. Рідко коли вечірні години обходилися без вернісажу. Сам господар чудово грав на органі. Гості читали вірші. Часто ставилися п'єси. Винятком була лише субота. Цей день Крашевський повністю присвячував сім'ї [11].

Слід відзначити, що з ім'ям Ю. І. Крашевського пов'язано розгортання краєзнавчої діяльності на Волині в середині XIX століття. За розпорядженням Волинського губернатора М. П. Синельникова саме Крашевському як голові Волинського губернського статистичного комітету було доручено зробити опис пам'яток історії та культури краю. Подолавши за чотири тижні 450 верст, Ю. Крашевський власноручно зробив замальовки багатьох архітектурних пам'яток

Волині. Альбоми з малюнками Ю. Крашевського знаходяться у відділі рукописів Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України.

Отже, цілком правомірно стверджувати, що Юзеф Ігнацій Крашевський – яскравий представник польської еліти – залишив в історії Волині величезний слід як історик, фольклорист, етнограф, літератор, мистецтвознавець, краєзнавець, громадський діяч.

Література

1. Шахрай Т.О. Аксіологія родинного виховання XIX – XX ст. у змісті сучасної педагогічної освіти (на матеріалах дворянсько – поміщицьких сімей Волині) // Т.О. Шахрай / Наукові Записки НДУ ім. М.Гоголя. Вітчизняний і зарубіжний досвід. Психолого – педагогічні науки. – 2011. – №1. – С.123 –126.

2. Юзеф Ігнаці Крашевський як явище світової культури (гол. Ред.. М.Ю. Костриця). – Житомир: Волинь, 2002. – 124 с. (Науковий збірник «Велика Волинь»: вид. в Житомирі з 1902 р.; т.28).

3. Дмитренко А. Ю. Крашевський і село Городок Луцького району (за «Листами до родини»)/ А. Дмитренко, Т. Натальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцький район: історія, сучасність, перспективи: матеріали XXII обл. наук. – практ. іст. краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – С.119-124.

4. Надольська В. Дослідження життя і творчості Ю. Крашевського краєзнавцями Волинського воєводства (30-ті рр.. XX ст.) В.В. Надольська // Поляки на Волині: історія і сучасність:наук.зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2003. – Т.30. – 20 –26.

5. Лагодський О.Б. Походження Юзефа Ігнаці Крашевського і його родовід/ О.Б Лагодський// Актуальні проблеми історії і літератури Волині та Київщини: зб.наук.пр. – Житомир, 1999. – Ч.1 – С.184 –186.

6. Крашевский Ю.И. Графиня Козель: Роман. Крашевский и его исторические романы/ Пер. с пол. Е. Живовой; Предисл. И.Миллера. – К.: Мистецтво, 1992. – 344с.

7. Wydawnictwo Nezelniane WSP W Bydgoszczy autor: Bogumita Kosmanowa, tytuł: “Jozef Ignacy Kraszewski a Wielkopolska” miejsce I wydania: Bydgoszcz 1993, S. – 19 –34.

8. Бірюліна О. Маєток видатного польського письменника Ю. І. Крашевського в Губині Луцького повіту / О. Бірюліна // Минуле і сучасне Волині і Полісся. – Луцьк, 2009 с.4-7

9. Грабовський В. Пам'ятник любові і доброті. Урбановські в доли Ю.І. Крашевського / В. Грабовський// «Радянська Житомирщина», 1989р, 6 грудня. – С.4.

10. Костриця М. Дім Крашевського / М. Костриця // Край рідний, 15 червня 1991 року. – С.4.

11. Краєзнавчі студії Юзефа Крашевського: режим доступу www.ukrreferat.com/index.php?referat=48314&pg=2

12. Василенко В. Пройти Україну...: Юліан Крашевський і польський образ нашого краю/ В. Василенко// Пам'ять століть. – 2005. – №6. – С. 79 –97.

13. Дмитренко А. Сімейний побут населення Волині в середині ХІХ ст: (за повістями Ю. Крашевського)/ А. Дмитренко, Т. Натальчук// Минуле і сучасне Волині і Полісся: роде наш красний: матеріали ІІІ – ої Волин.обл.наук.-етногр.конф. – Луцьк, 2007. – Випю24. – С.28 –33.